

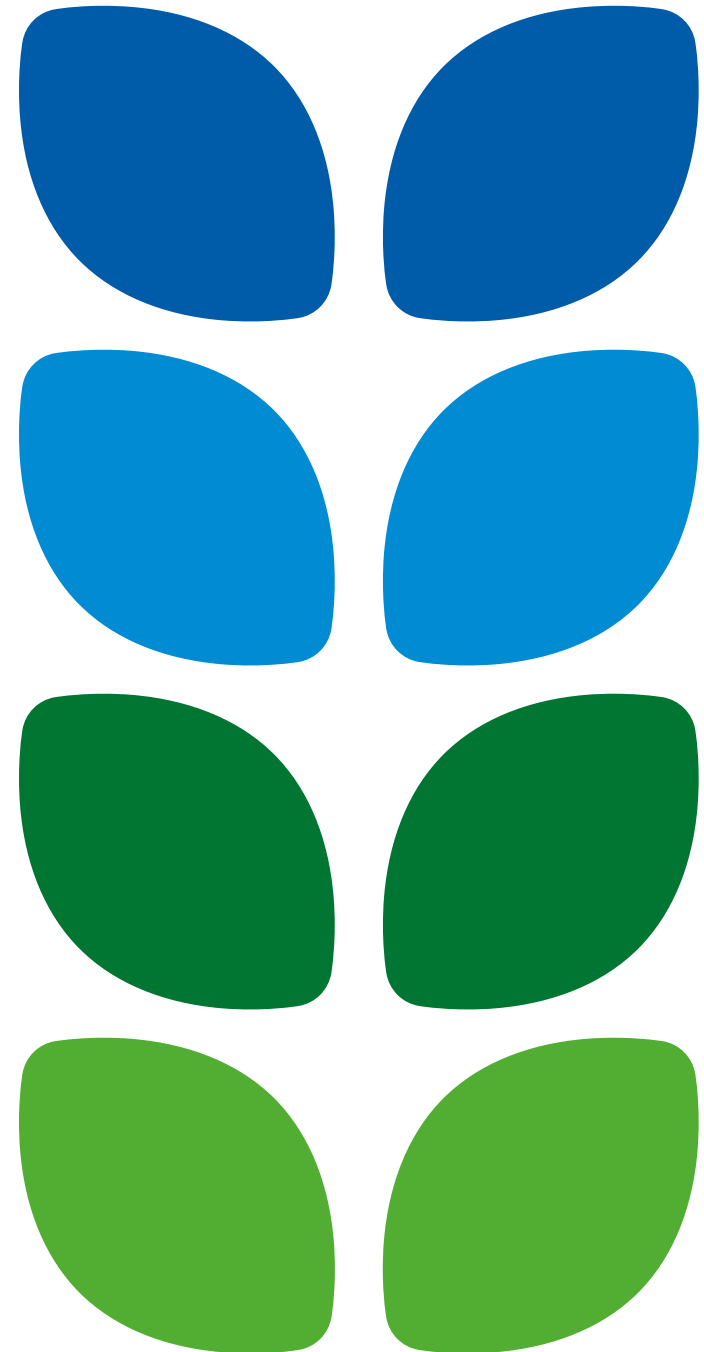
**Elintarvikemarkkina-
valtuutettu**

Elintarvikemarkkina- valtuutettu - uudistunut lainsäädäntö

Olli Wikberg

Elintarvikemarkkina-
valtuutettu

Elintarvikemarkkina-
valtuutetun toimisto, maaliskuu 2022

Olli Wikberg

- OTT ja VT
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu, toimikausi alkoi 1.9.2019
- Aiempi työkokemus mm:
 - lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
 - markkinaoikeustuomari, markkinaoikeus
 - tutkimus- ja opetustehtäviä, oikeustieteellinen tiedekunta (HY)
 - Varapuheenjohtaja, Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta (2019 asti)

Elintarvikemarkkinavaltuutettu (ETMV)

- ”Elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi” (ETML 5.1 §)
- Valtuutetun on erityisesti toimittava asioissa, joilla on elintarvikeketjun toimivuuden kannalta huomattavaa merkitystä tai joissa voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän huomattavia ongelmia (ETML 5.3 §)
- Toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton MMM:n hallinnonalan viranomainen.
- Valtioneuvosto nimittää elintarvikemarkkinavaltuutetun enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.
- Valtuutetun toimisto on perustettu syksyllä 2019 ja se toimii Ruokaviraston yhteydessä Helsingin Viikissä.
- Valtuutetun keskeisiin tehtäviin kuuluvat neuvonta ja valvonta.

ELINTARVIKEMARKKINALAKI

Elintarvikemarkkinalaki (ETML), 1/2

- Elintarvikemarkkinalaki (1121/2018) tuli voimaan 1.1.2019
- Lakia on uudistettu lailla (116/2021), joka tuli voimaan 1.11.2021.
- Uudistukset perustuvat pääosin Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. kauppatapadirektiivin (2019/633) kansalliseen täytäntöönpanoon.
- Lain tarkoituksena on turvata sopimussuhteen heikoimmassa asemassa olevien tavarantoimittajien asemaa vahvemmilta ostajilta.

Elintarvikemarkkinalaki, 2/2

- Uudistetun lain taustalla olevalla Euroopan parlamentin ja neuvoston kauppatapadirektiivillä (2019/633) pyritään yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.
 - Uudistettu elintarvikemarkkinalaki on tullut voimaan **1.11.2021**.
 - Ennen lain voimaantuloa tehtyjen toimitussopimusten tulee olla uudistetun lain mukaisia viimeistään **1.5.2022**.
- Selkeyttää elintarvikeketjun kaupankäynnin pelisääntöjä ja tasapainottaa neuvotteluasemia.
- Lain avulla voidaan puuttua entistä paremmin ruokajärjestelmässä esiintyviin epäterveisiin kauppatapoihin.
- Uudistunut laki sisältää EU-direktiivin edellyttämät vähimmäistason mukaiset kiellot:
 - Direktiivissä esitetyt ehdottomasti kielletyt **mustat** kauppatavat (10) ja
 - **Harmaat** kauppatavat (6), joista voidaan poiketa erikseen sopimalla.
- Samalla on säädetty kieltojen noudattamisen valvonnasta ja rikkomisen seuraamuksista.

MUSTAT KAUPPATAVAT

1. Pitkät maksuajat
2. Tilausten peruuttaminen lyhyellä varoitusajalla
3. Ehtojen yksipuoliset muutokset
4. Myyntiin liittymättömät maksut
5. Toimitettujen tuotteiden pilaantumiseen tai asiakasvalitusten käsittelyyn liittyvät maksut
6. Liikesalaisuuksien oikeudeton hankinta, käyttö ja ilmaiseminen
7. Kaupalliset kostotoimet tilanteessa, jossa tavarantoimittaja käyttää sopimusperusteisia tai lakisääteisiä oikeuksiaan
8. Ostajan kieltäytyminen vahvistamasta kirjallisesti toimitussopimuksen ehtoja tavarantoimittajan pyynnöstä

HARMAAT KAUPPATAVAT

1. Myymättä jääneiden tuotteiden palauttaminen tavarantoimittajalle ilman, että ostaja maksaa niistä tai niiden hävittämisestä
2. Tavarantoimittajalle kohdistetut maksut tuotteiden varastoinnista, esillä pitämisestä, tuotevalikoimaan sisällyttämisestä tai myytäväksi asettamisesta
3. Maksujen vaatiminen myyjältä ostajan toteuttamasta mainonnasta
4. Maksujen vaatiminen myyjältä ostajan toteuttamasta markkinoinnista
5. Tavarantoimittajan velvoittaminen henkilöstöstä, joka sisustaa toimittajan tuotteiden myyntiin käytettyjä tiloja
6. Käytäntö, jossa ostaja vaatii tavarantoimittajaa vastaamaan kustannuksista, joita aiheutuu myytäessä tuotteita alennuksella osana myynninedistämistä

Maksuaika 1/2

- Yksi ns. mustista kauppataivoista (ETML 2 a §)
- Lähtökohta: ostajan on maksettava ostamansa tuotteet 30 päivän kuluessa toimituspäivästä
- Maksuaika voi kuitenkin olla enintään 60 päivää, jos kyseessä ei ole pilaantuva tuote
 - asiasta on sovittava selkeästi ja yksiselitteisesti toimitussopimuksessa
 - vilja ei ole pilaantuva tuote → voidaan sopia enintään 60 päivän maksuajasta
- Vilja-alalla on ollut tapana käytäntö, jossa viljat toimitetaan ostajalle syksyllä korjuiden jälkeen, mutta tilitys maksetaan verotukseen liittyvistä syistä vasta vuoden vaihteen jälkeen
 - elo-lokakuussa tapahtuvista toimituksista tammikuun alkuun on enemmän kuin 60 päivää
 - tällainen käytäntö ei ole enää uudistuneen lain mukainen

Maksuaika 2/2

- Elintarvikemarkkinavaltuutettu on antanut ohjeistusta maksuajoista 27.9.2021:
 - ETML:n maksuaikoja koskeva 2 a § herätti epätietoisuutta ja huolestuneisuutta elintarvikeketjun toimijoissa jo ennen lain voimaantuloa.
 - Useat elintarvikeketjun toimijat ovat toivoneet säännöksen selkeyttämistä. Tiedustelut ovat koskeneet 30 ja 60 päivän enimmäismaksuajoista sopimista, maksuajan alkamisajankohdan määrittämistä sekä maksujen jakamista eriin.
 - ETMV:n ohjeistuksella pyrittiin vastaamaan yleisimpiin kysymyksiin sekä antamaan toimijoille ohjeita säännöksen tulkintaan.
 - Ohjeistuksessa annettiin yksinkertaistettuja esimerkkejä, joiden avulla toimijat voivat paremmin arvioida minkälaiset maksuaikoja koskevat käytännöt ovat sallittuja tai kiellettyjä lainmuutoksen jälkeen.
 - Ohjeistuksen esimerkki 1 sopii pääosaan viljakaupoista
 1. Myyjä toimittaa tuotteita ostajalle.
 2. Ostaja punnitsee tuotteet ja maksaa myyjälle tilityksen punnitun määrän mukaan maksuajan puitteissa.
 3. Ostaja määrittää maksettavan määrän punnituksella.
 4. Maksuaika alkaa kulua toimituspäivästä.

Elintarvikemarkkinalain muutosten vaikutuksia viljasektorilla

- Maataloustuotteiden määritelmä on elintarvikemarkkinalain muutoksen myötä entistä laajempi.
- Määritelmä kattaa jatkossa myös useita tuotteita, joita ei ole tarkoitettu käytettäväksi ravintona. Tällaisia ovat esimerkiksi **kylvämiseen tarkoitettut siemenet**.
- ETML:n maataloustuotteiden määritelmä ei sisällä esimerkiksi lannoitteita tai kasvinsuojeluaineita.
- Lain soveltamisalaan kuuluvia tuotteita koskevasta ohjeistuksesta saa lisätietoa: <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikemarkkinat/ratkaisut-ja-ohjeistus/ohjeistus/elintarvikemarkkinalain-soveltamisohjeet/1--soveltamisala/tuotteet/>

Neuvontaa ja valvontaa (1/2)

- Elintarvikemarkkinavaltuutetun keskeiset tehtävät ja roolit elintarvikemarkkinalaissa.
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu antaa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia sekä tiedottaa ja neuvoo elintarvikeketjun toimijoita hyvistä liiketavoista (ETML 5.2 §) -> valtuutetun neuvoo-antava rooli
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo elintarvikemarkkinalain säännösten sekä laissa erikseen määriteltyjen säädösten noudattamista (ETML 7 §) -> valtuutettu valvontaviranomaisena
 - ETML:n säännökset (erit. ETML 3 ja 4 §:t) ja direktiivin täytäntöönpanoon perustuvat muutokset!
 - EU:n markkinajärjestelyasetuksen (1308/2013) 148 ja 168 artiklat
 - Yrittäjänsojain 1 §
 - SopMenL:n 1 §

Neuvontaa ja valvontaa (2/2)

- Neuvonnan ja valvonnan yhteensovittaminen ei ole aina yksinkertaista.
- Neuvonnan ja valvonnan kohdistuminen!
 - ”neuvoo hyvistä liiketavoista”
 - ”valvoo lain noudattamista”
- Em. vuorovaikutus?
 - Enemmän neuvontaa, vähemmän valvottavaa?
 - Vähemmän neuvontaa, enemmän valvottavaa?
- Mikäli valvontaviranomainen antaa yksityiskohtaisia toimintaohjeita alan toimijalle hyvin yksityiskohtaisessa kysymyksessä sen voi olla myöhemmin vaikea puuttua toimintaan valvonnan kautta. -> Neuvonnan on siten pysyttävä yleisellä tasolla!
- Konkretia ilmenee useimmiten valvontaviranomaisen ratkaisukäytännön kautta, mutta sitä voivat ilmentää myös esimerkiksi valtuutetun antamat lausunnot ja suositukset.

Käytännön kokemuksia toiminnan alkuvaiheilta

- Toiminta on saatu haasteista (erit. korona) huolimatta käyntiin.
- Toimistoa ja valtuutetun toimintaa on pyritty tekemään tunnetuksi -> Media, some, internet.
- Jalkautuminen kentälle on ollut etenkin koronasta johtuen hyvin haasteellista. Valtuutettu on pyrkinyt tutustumaan markkinoihin ja sen toimijoihin mahdollisuuksien mukaan. Toimijat arvostavat lähikontakteja ja läsnäoloa kentällä.
- Alan toimijoiden tietoisuus lainsäädännöstä ja valtuutetusta on osoittautunut vähäiseksi.
- Liikkeellä on paljon puutteellista ja osin jopa virheellistä tietoa, mikä on johtanut perusteettomiin odotuksiin.
- Substanssiasioiden (neuvonta ja valvonta) määrä on lähtenyt kasvuun.
- Toiminnan pääpaino on toistaiseksi ollut neuvonnassa.
- ”Rikkinäisen puhelimen”-ongelma ja kysymys siitä, kuka puhuu totta.
- Markkinat ovat pienet, anonymiteetti-ongelmaa on vaikea ratkaista!

Tulevaisuuden näkymiä

- Valtuutetun toimintakenttä monipuolistuu ja laajenee (erityisesti soveltamisala).
- Toimintakenttä myös kansainvälistyy (EU-yhteistyö ja kansainväliset kontaktit).
- Toimiston ja valtuutetun toiminnan tunnetuksi tekemiseen panostetaan voimakkaasti -> jalkautumista kentälle jatketaan ja kenttää kuullaan!
- Sidosryhmäyhteistyö lisääntyy.
- Substanssiasioiden (neuvonta ja valvonta) määrä lisääntyy, kun valtuutettu tulee tutuksi.
- Ohjeistuksen (ja muun tiedon) määrä lisääntyy lainsäädännön monimutkaistumisen johdosta. Juridiikan rooli kasvaa.
- Tutustuminen markkinoihin ja sen keskeisiin toimijoihin on ensiarvoisen tärkeää!

Lisätietoja

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181121>

[Kysymyksiä ja vastauksia elintarvikemarkkina- ja metsätalousministeriön sivuilla](#)

www.elintarvikemarkkinat.fi

[Kauppatapadirektiivi \(EUR-lex\)](#)

**Elintarvikemarkkina-
valtuutettu**

Kiitos!

Olli Wikberg
Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Olli.Wikberg@etmv.fi

www.elintarvikemarkkinat.fi

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto / PL 200 / 00027 RUOKAVIRASTO
Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå / PB 200 / 00027 LIVSMEDELSVERKET
The Office of the Food Market Ombudsman / P.O. Box 200 / FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
+358 29 520 55 33
etmv@etmv.fi